

32.3 (471)

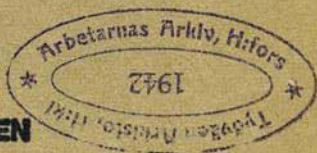
FRÅGOR FÖR DAGEN

17.

EFTER FEJDEN

AF

WILHELM CHYDENIUS

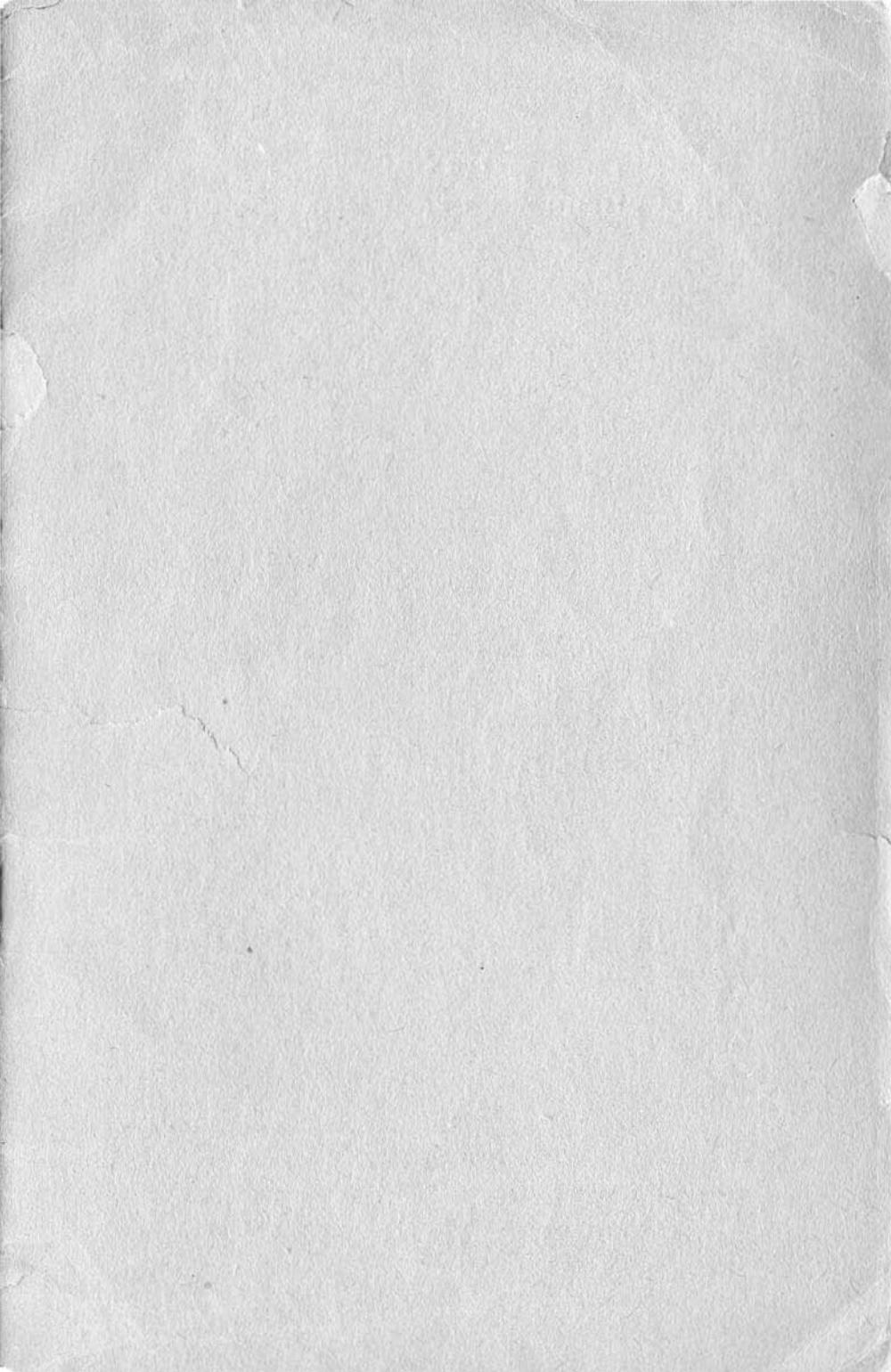

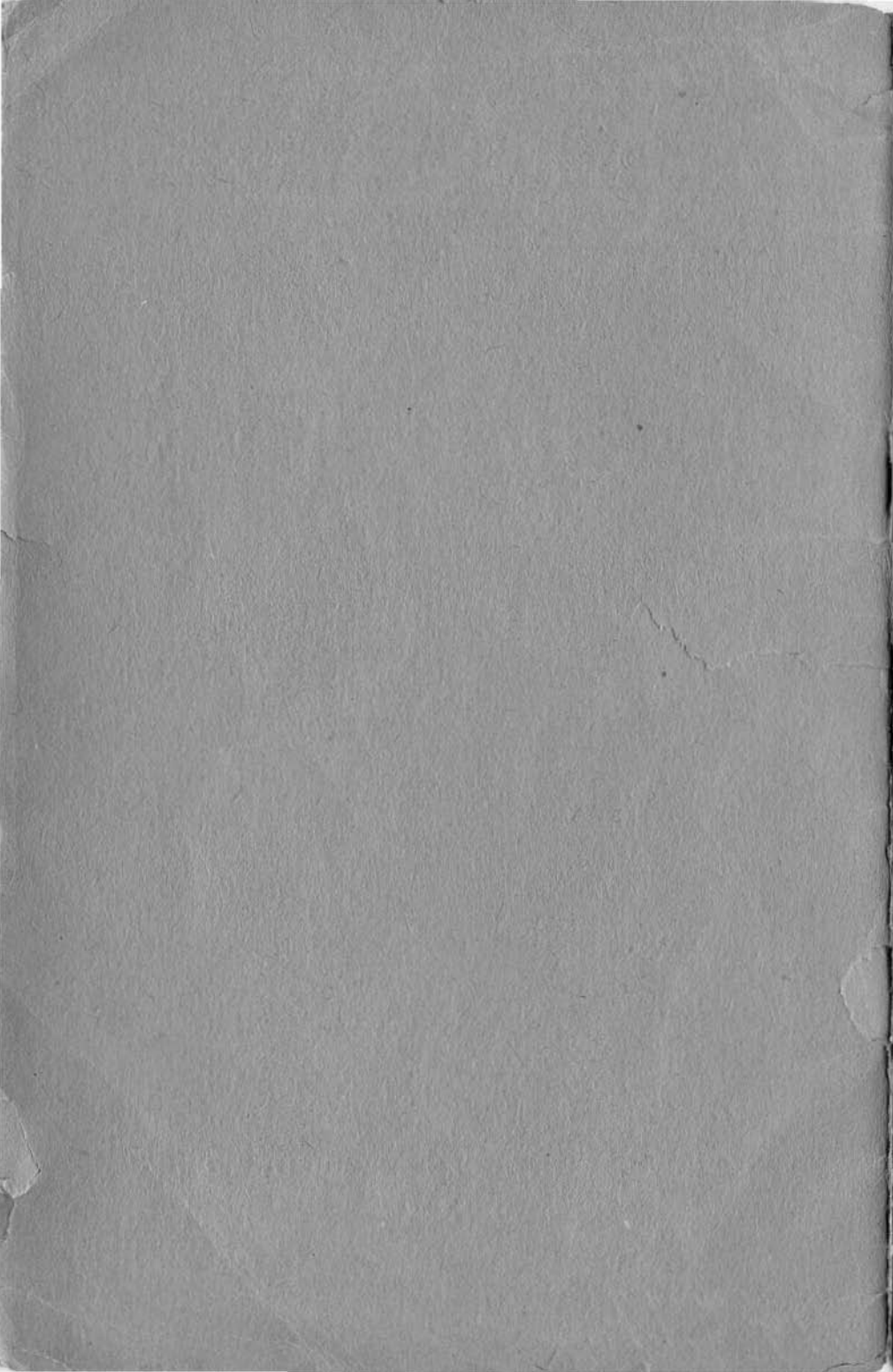
**TYÖVÄENLIKKEEN
KIRJASTO**

HELSINGFORS 1918, HOLGER SCHILDTS FÖRLAG

PRIS 1:75

47.347.

323.2 (480) K
Chydenius

FRÅGOR FÖR DAGEN

SKRIFTER, UTGIFNA AF HOLGER SCHILDTS FÖRLAG

XVII

EFTER FEJDEN

AF

WILHELM CHYDENIUS

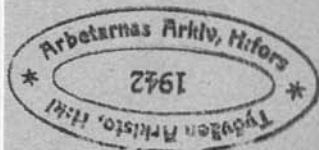
TYÖVÄENLIKKEEN KIRJASTO

KIRJASTO

1290644385

323.2(480) K CHYDENIUS
Chydenius, Wilhelm
Efter fejden

HELSINGFORS 1918

47347.

HELSINGFORS 1918
MERCATORS TRYCKERI AKTIEBOLAG

Hurtu staten, där den tagit produktionsmedlen om hand, kunde, genom tvångsarbete ledt af en ofantlig byråkrati, drifva folkhushållningen så, att alla finge lika och alla tillräckligt, har aldrig förklarats, men att socialiststaten kunde och skulle komma, till en början så, att arbetarne gruppvis toge andras egendom, denna tro har hos oss vuxit sig stark, närd af fattigdomens och obildningens bitterhet och afund, hatet mot herrarna, hvilket, under språkstriden inriktadt mot den svenska bildade klassen, sedan drabbat alla bättre lottade. De, hvilka kände sig lottlösa, som s. k. proletärer, sades förr vara folkets stora flertal, och man hoppades att de skulle genom representationsreform förnjötas, men sedan allmän och lika rösträtt år 1906 hos oss införts, hafva socialisterna endast en kort tid, efter 1916 års val, haft, en knapp, enkammarmajoritet, och då denna i oktober 1917 förlorats, skredo de i november till statshvälfning. Proletariatet var vida mindre än man trott, socialismens sprängkraft större.

I borgerliga kretsar vidt spridd, och nu beredd att såsom förut göra sig gällande, är den meningen, att socialisterna hafva rätt däri, att revolutionärt missnöje nödvändigtvis framkallas af vår samhällsordning; att denna genom kraftig och snabb ekonomisk politik lägges om, yrkas i många blad och förblir politiskt program. Men förslag att ytterligare vidga vår redan ganska omfattande socialpolitik bör och skall, då detta kräfde stora uppoffringar och intet kan gifvas åt några utan att tagas från andra eller från alla skattedragare, noga granskas från finansiell synpunkt — demokratin har redan gifvit oss för mycket sådant, som är egnadt att för-

svaga statens kreditvärdighet och drifva kapitalet ur landet. Och från rättsvisans och allmännyttans synpunkt må frågas, huruvida en samhällsklass, kroppsarbetarne, bör gynnas på andras bekostnad. Pröfningen kräfver, själfklart, medverkan af sådana sakkunnige, hvilka arbeta såsom ledare af handel och industri, och den borde omfatta äfven gällande rätt så vidt denna, såsom t. ex. jordlegoförordningen, påkallar revision. Mycket nytt kan med antydd varsamhet på en gång icke åstadkommas, och företräde, näst armén, eger, enär rättsvärden näst försvaret är den främsta uppgiften, rättgångsreformen, som redan på 1890-talet beredts af Wredes kommitté och sedan af Lagberedningen; ännu, t. ex., saknar Finland, hvars strafflag gafs 1889, för sitt kall utbildade och aflönade allmänna åklagare. Väl vore, för öfrigt, om lagstiftningen ville unna rättsskipning och förvaltning någon ro. Då den lefvande rätt, hvartill lag blifver först genom tillämpning, ofta, sedan svår tolkning löst många öppna frågor, af ny lag rifves upp, medför detta alltid osäkerhet, ofta förvirring, i synnerhet där politiken skjutit på, och under sådan hast det nyas praktikabilitet af lättsinne eller oförmåga lämnats ur sikte. Den borgerliga demokratin obotliga tro, att staten kan afhjälpa allt samhällsöndt, manar fram legislativ massproduktion, och denna skapar en ständigt ökad, sina allt vanskligare uppgifter allt mindre vuxen byråkrati, ofta rekryterad, likasom socialistbladens redaktioner, ur den undermåliga delen af det otal studenter, som skolats på allmän bekostnad. Politiken vill genom statsförmynderskap allt för mycket så att säga stereotypera samhället, men önskelig är icke enformighet utan mångfald¹⁾, alstrad vid själfbestämd kraftutveckling af för-

¹⁾ Se härom vidare *Wilhelm von Humboldt*, *Grenzen der Wirksamkeit des Staats*. Detta och andra arbeten, som förorda individuell och kommersiell frihet, t. ex. *Burke's*, *Cobden's*, *J. S. Mill's*, *Bastiat's*, *Herbert Spencer's*, hafva så länge hos oss varit af allmänheten glömda, att de redan kunde blifva fynd.

mågor, som spurras och växa under fri samverkan och täflan. Djärf och snabb dådkraft ammas ej utan hämmas af den offentliga förvaltningens reglementen.

Att reform yrkas vid äfventyr af ny samhällsskakning, därtill synes den nyss ändade, dess säregna orsaker och dess förlopp, icke gifva skäl.

Snart är det tjugu år sedan Bobrikoff, med hvilken vår socialpolitik ej bort täfla, gratis i ryska kasärner bespisade arbetslösa och bjöd de obesuttna jord utan betalning. Något förlorade vi därmed, men mera, då förryskningspolitiken, med dess rättslöshet, ödmjukt tjänades af en stor del af den finsksinnade bildade klassen. Envåldsmaktens handtlangare hafva borgarne allt sedan dess kallats af socialistbladen. Dessas läsare veta numera icke, att kejsarmakten trotsats och inför den bildade världen förödmjukats genom vårt, af Mechelin ledda, passiva motstånd, hvarförutan rysk värnplikt skulle dragit våra ynglingar till död i världskriget, att tjänstemän i hundratal afsattes för att de ej tillämpat rysk lag, att en mängd medborgare landsförvisades eller deporterades till Ryssland, att Viborgs hofrätt länge suttit i ryskt fängelse.

Storstrejken i november¹⁾ 1905 återställde vår konstitution, men drog, själf en våg af Rysslands socialrevolutionära flod, däri in våra arbetare, hvilkas förbrödring med det revolterande Ryssland i augusti 1906 i Helsingfors på Hagnäs torg döptes med finsk borgerligt blod. Mechelins senat sprängdes af den första enkammarrens okynne, ett misstroendevotum, hvari socialisterna hade sin stora del. Så vidtog Seyns régime med dess ryska senat, och finska statens lifskraft tycktes sina ut²⁾; ett folk mord var hvad ryska regeringen velat

¹⁾ Gammalfennomanerna närmade sig efter strejken socialisterna, och en del yngre gingo öfver till dessa.

²⁾ Att monarken under denna tid vägrade sanktionera lagförslag, som landtdagen antagit, var emellertid hans rätt och således ingen kränkning

och ville, och dess makt, som sökte så sträcka sig öfver Finland, var, själf regellös, hemma hos sig en fostrarinna af administrativ förvirring och revolutionärt våld.

Världskriget har sedan gifvit arbetarne skäl att tro, att den tid ändtligen kommit, då samhällsordningen kunde, borde och skulle störtas. Kriget, om hvars orsaker de lärde väl än skola tvista i hundratal år, har säkerligen icke börjats af rättfärdighet, och statskloket har, hvad än berömda professorer sagt, ej satt i gång detta spel, hvars största möjliga vinster äro bagateller mot insatserna. Att, medan affärsspekulationens profiler varit oerhörda, en stor del af Europas arbetskaptal blifvit utskjutet krut, en stor del af dess arbetskraft dräpts och till svältgränsen bragts hvad som lämnats vid lif, har ej stärkt tilltron till öfverklassens statskonst, och krigföringens art har ej ökat aktningen för människovärdet. Detta, och allt hvad våra socialistblad och talare under tidernas lopp genom mängden af osant och vrängdt, mest efter utländskt mönster, ej utan inverkan af den s. k. realistiska diktningen, meddelat om de borgerligas lättja, slöseri, utsväfningar, snikenhet, öfvermod och hårdhjärtade arbetarförtryck, har, jämte dessa ledares socialrevolutionära teori, hetsat så, att läkare under kriget hos arbetare varnat tecken af politiskt vanvett. Men andra än kriminaldårar, för hvilka ju finnas anstalter, må, själfklart, icke ursäktas därmed, att de af sina talare och sina tidningar förts vilse: det vore skymf mot vuxne män, som gripit till vapen för sin idé, klassrånet. Man har hos oss varit alltför mycket böjd att fria arbetaren från moraliskt ansvar: om han t. ex. druckit för mycket, så har skulden ansetts ej

af vår författning, och intet ondt var, om sanktionsvägran förordades af dem, som ogillade sådan lagstiftning. Socialisterna, som icke torde fatta detta, synas haft glädje däraf, att dr Georg Schauman i »Argus» (16. 1. 18., s. 14) antydt, att »våra högermän» sålunda handlat mot folkets vilja. Folkets vilja, uttryckt uti ett landtdagsbeslut, binder själfklart icke, innan det blifvit lag.

vara hans utan dens, som sålde drycken, och statens, som tillät detta; och för sådana, som ansågos ej kunna själfva sköta sin diet, yrkades allmän rösträtt! De, som ej förmå värja sig mot tidningar och spritdrycker, må skylla sig själfva: socialt ondt botas ej genom sådant förmynderskap som förbudslagstiftningen, hvilken borde upphävas, och censuren, som vi lyckligen blifvit fria, eller annan statskontroll öfver pressen, som öfverallt visat sig omöjlig och skadlig. Församlings- och föreningsfriheten, hos oss tryggade genom grundlag, skola själfklart bevaras, och föreningslag, som än saknas, må snart gifvas, sådan, att den fordrar endast anmälan, icke tillstånd, och således påkallar myndighets granskning endast däraf, att föreningens i dess stadgar angifna verksamhet ej strider mot allmän lag, icke pröfning, om den vore önskelig eller lämplig. På möten och af föreningar må all slags propaganda, som ej är straffbar, drifvas. Och religionsfrihet må, såsom nyligen uppgjordt förslag stadgar, göra in- och utträde i och ur religiöst samfund, som ock må vara hedniskt, fritt, och medborgerlig rätt oberoende af troslära, och äfven tillstädja enhvar att stå utom alla samfund. Tvångstillhörigheten till lutherska kyrkan har mycket förbittrat arbetarne, hos hvilken religionen trängts undan af socialismen. Borgerlig vigsel hafva vi redan.

Genom Rysslands af kriget födda militärrevolution i mars 1917, om hvars orsaker och förlopp vi, som däri icke haft någon del, läst i Adolf Törngrens böcker, återställdes igen vår seglifvade författning, med vidgad rätt för landtdagen och godt hopp om än större. Mechelins minne, hylladt af Setälä vid den stora festen då Svinhufvud kom från sin förvisning i Sibirien, ledde de borgerliga, som med socialister gingo in i Tokois samlingsse-
nat, där Svinhufvud blef prokurator och Setälä ecklesiastikchef. Men herrar Tokois och Manners kraftiga ord om Finlands själfständighet, som till samverkan lockat de borgerliga, dolde en socialrevolutionär baktanke.

Efter en tid drogo sig socialisterna från senaten, hvars ordförande blef Setälä.

Finlands rättsläge för ett år sedan, detta uttröskade ämne må än ej lämnas, ty mångt och mycket, bland annat senatens befogenhet som genom öfverföring af monarkens makt synnerligen vidgades af ryska interimregeringen, har berott däraf, att denna regering utöfvat finsk statsmakt, och detta har, änskönt i teorin af flera bestridt, af landtdagen, domstolarna, ämbetsverken och den borgerliga allmänheten erkänts. Interimsregeringen usurperade i själfva verket jämte statsmakten i Ryssland äfven Finlands monarks makt; denna af oss erkända usurpation var dess finska rättstitel, och den är ej sämre än de hvälfningar, som i tiden annorstädes gifvit upphof åt den nuvarande statsmakten. Furst Lwoffs och herr Kerenskis regering var oss först välvillig, städse lojal. Men efter den ryska enväldsmaktens upprepade löftesbrott tycktes mången att lif i förening med Ryssland icke var möjligt. Kriget, dit en mängd finska ynglingar dagit såsom frivilliga i tyska armén, väckte hopp om Finlands oafhängighet. Att äfven tidningar, som erkänt interimregeringen, i detta hopp betedde sig så, som om de yrkat, att vår mot Ryssland lojala styrelse skulle sluta sig till dess fiender, var icke egnadt att stärka statsmaktens auktoritet hos socialisterna.

Och gentemot dem hade Rysslands revolution i själfva verket gjort Finlands styrelse maktlös. Hos oss berodde ju statens makt, då egen militär saknades, ytterst däraf, att rysk militär kunnat, såsom vid 1906 års Hagnäskravaller, anlitas. Vår polis, på landsbygden otillräcklig och efter revolutionen i städerna otillförlitlig, i synnerhet där den, organiserad såsom kommunal milis, stod under socialisternas ledning, kunde icke trygga lagens tillämpning. De i Finland förlagda ryska trupperna åter, bland hvilka underklasshatet tog sig uttryck uti talrika officersmord, och som efterhand allt mindre lydde sitt befäl och sin regering, indro-

gos, sedan de till en början hållit sig från finsk politik, däri af våra socialister. Förbrödringen med våra arbetare tilltog under sommaren, och man vill ej tala om kvinnornas förhållande till dessa främlingar, hvilka sedan som lön gifvit krigshjälp.

Löfte om bistånd af Petrograds bolscheviker och af soldaterna i Helsingfors fick vår socialistiska landtdagsmajoritet för sitt försök att genom den s. k. lex Abramowitsch, af den 18 juli 1917, låta landtdagen öfvertaga monarkens makt, med föreningen mellan Ryssland och Finland bibehållen. Men Petrograds bolscheviker ledo nederlag, och landtdagen upplöstes enligt senatens förslag af interimregeringen. Då sammanträdde landtdagens socialistgrupp, hvilken icke erkände interimregeringen, jämte några borgerliga, ej endast damer, till den s. k. Mannerska landtdagen och gjorde nytt, misslyckadt försök att usurpera makten. Setäläs senat stod fast på sin front och skred till nyval. Valen 1 oktober 1917 gáfvo oss en, visserligen svag, borgerlig majoritet. Emellertid hade folkets stora flertal i sitt dagliga lif gjort ett moraliskt kraftprof däri, att, änskönt lagens arm sedan medlet af mars saknat svärdet, lagen allmänt åtlyddes så, att man ej blott lefde ostraffligen utan ock godvilligt betalade skatt och gäld.

Socialisterna lämnade vid sitt utträde ur senaten kvar sin lifsmedelspolitik, misstro mot enskild företagsamhet, maximipris och kort, hvilken, utom misstron, omöjlig att hos oss ordentligt tillämpa, emellertid gjort många till lagbrytare. Dess största förtjänst har varit, att den rubbat tron på styrelsens förmåga att varaktigt ordna folkets hushållning.

I början af november 1917 föll den ryska interimregeringen, Ryssland hade ej längre någon ordnad styrelse, erkänd af andra stater, och bolschevikanarkin har icke kunnat

utöfva finsk statsmakt, utan där blef ett tomrum. Finlands statsmakt, så vidt den ej tillkom senaten, öfvertogs den 15 november af landtdagen¹⁾, hvilken således egde utse senatens ledamöter. Härmed hade Finlands folk tagit sitt öde i egna händer. Den 26 nov. valdes Svinhufvuds senat.

Socialisterna funno det lämpligt att ställa till storstrejk. Det var dem ej nog, att de borgerliga för fridens skull mot bättre vetande antogo lag om åtta timmars arbetsdag, omöjlig att utan samhällsskada tillämpa, och kommunallag, hvilken gifver dem, som minst eller alls ej betala skatt, makt att genom taxering efter behag åderlåta det större kapitalet. Svält var ej strejkens orsak²⁾; det fanns lifsmedel, och arbetarne, som väl tillgodosetts genom kortsystemet, hade i allmänhet god förtjänst; de större stadskommunerna slösade med oskäligt stora löner för dåligt s. k. nödhjälpsarbete.

Storstrejken utbröt den 14 och varade till den 18 november. Senaten, domstolarna och ämbetsverken höllos så länge stängda. Man mördade under de dagarna omkring fyratio, ofta utan att känna person, af klasshat, i skämtlynne. Till samhällets omdaning gjordes intet försök eller förslag. Om strejken och klasskampens fortsättning yttrade det revolutionära centralrådet bl. a.³⁾

»Vi medlemmar af Centralrådet ha för vår del försökt förhindra upplösningen af den valda landtdagen, likasom

¹⁾ Att landtdagen beslöt åt ett råd af tre personer öfverlåta sin styrelsemakt, hvilken själfklart ej lämpligen kunnat utöfvas af en stor församling, detta beslut, hvilket sedan frångicks, har af socialisterna betecknats såsom försök till monarkisk statskupp. Monarkisk, då regeringen utses af en folkrepresentation vald med allmän och lika rösträtt!

²⁾ I svenska andra kammaren den 20 februari har detta påståtts. Herr Sirola har i ett tal i Åbo den 10 mars icke anfört svält utan endast »kurjat työ, elanto- ja palkkaolot sekä elämisen epävarmuus». Tiedonantaja 14 mars.

³⁾ Työväen vallankumouksellisen keskusneuvoston tiedonantolehti, 18 p. marrask. 1917: »Klasskamp utan strejk».

också andra radikala och våldsamma medel, som kräfver offer. Vi veta väl, att vi härför blifvit klandrade. Men vi äro fast öfvertygade därom, att arbetarnas sak icke har lidit skada däraf, att storstrejken har genomkämpats utan större offer på någondera sidan. En socialdemokratisk samhällsordning skulle dock ej ännu denna gång, ej heller ensamt i Finland, kunna fås till stånd, ej ens för priset af våra tappreste kamraters blod.

Finlands borgarklass är visserligen ännu ej på knä inför arbetarklassen. Men arbetarklassens lefvande kraft är fastare, mera stålsatt och Finlands organiserade arbetarmé står kraftigare än förr. Dess käcka röda garde skall fortfarande bevaras som organisation.»

Ett rödt garde hade redan under sommaren 1917 bildats¹⁾, och kvar blef efter strejken i Helsingfors en väpnad röd trupp, som någon tid höll Brunshuset besatt men sedan drog sig bort och återställde sina af ryska militären lånade vapen. Flerstädes stodo liknande band, i Helsingfors omgifningar till stor del bildade af löst folk, som förut i många tusental här varit i ryskt befästningsarbete och sedan blefvo röda gardets kärntrupp. Med väpnad öfvermakt hade statens polisskola fördrifvits från Saksaniemi nära Borgå.

Emellertid gick det vår själfständighet väl. Rysslands samtycke, som blef villkor för att Finlands suveränitet skulle af andra stater erkännas, beviljades på anhållan från våra socialister af Smolna, med enskildt träffad aftal därom, att den sociala revolutionen snart skulle återförena folken. Finlands oafhängighet erkändes på en gång, i början af januari, af Sverige, Tyskland och Frankrike, sedermera af Österrike-Ungern, Schweiz m. fl. stater. I landtdagen tillkännagaf senaten genom Svinhufvud Finlands neutralitet.

¹⁾ Finlands folkkommissariats notisblad 8 april 1918, Mäkeläs tal: »De, som för nio månader sedan axlade gevär, är inte mera desamma.»

England bemöttes af åtskilliga våra tidningar så, som om vår krigsförklaring förestått, hvilket var egnadt att utomlands väcka tvifvel om ärligbeten af Finlands neutralitet; att den af vår styrelse skulle noggrannt iakttagas, visste ju alla här hemma. Sådant tidningstal har icke kunnat göra engelska och amerikanska regeringarna benägna att erkänna Finlands oafhängighet eller medgifva utförsel af amerikansk säd till Finland, där den var nödig, då Rysslands regering, åt hvilken vi redan senaste sommar betalat sextio millioner mark försäd¹⁾, icke levererat. Af brist på lifsmedel ledo arbetarne emellertid i slutet af januari 1918 lika litet som i början af november 1917.

Medan man i Helsingfors på nyåret jublade öfver vår frihet och skref om Finlands flagga, höllos landshöfdingar fängslade af socialisterna, generalguvernörshuset i Helsingfors togs af röda gardet i besittning såsom högkvarter, och med socialisterna tingade och dagtingade regeringen om kommunal arbetslön åt röda gardet för strejkdagarna i november, sedan regeringen tidigare gång på gång visat sig oförmögen att skydda kommuners fullmäktige, då de vid sina sammanträden af pöbeln med rysk militärs hjälp fängslats för att tvingas utgifva kommunala medel till s. k. nödhjälpsarbeten och annat. Att nödgas tåla dessa brott mot offentlig myndighet och sådan kränkning af allmän ordning och enskild rätt: mord, rån, olaga häktning, som, ej blott under storstrejken, flerstädes, ofta medan ordningsmakten strejkade, egt rum, värst i Åbo och Viborg och på landsbygden kring Helsingfors, det var förnedring. Ensamt det, att allmän byggnad besatts af en väpnad liga, som ville där utöfva offentlig makt, gaf regeringen skäl att, om så behöfdes med vapen, återställa

¹⁾ Det röda folkkommissariatet har naturligtvis påstått, att dessa medel af borgarne användts till inköp af vapen för att mörda arbetarne, och att borgarne hindrat införsel af säd.

ordningen. Sådant är helt enkelt polisvård till stäffande af brott, och därtill var ny lag ej nödig, 1886 års strafflag för finska militären stadgar ock, § 209, att monarken eger införa krigstillstånd, och, § 211, att vid uppror högste befälhafvaren är berättigad att till iakttagande för militären påbjuda allt det, som för allmän säkerhet är nödigt. Men vapenmakt fordrades. Tusental unga män hade i Helsingfors och annorstädes med styrelsens samtycke eller goda minne bildat hvita kårer för att skydda landets rätt, och det frågtes, om de skulle lämnas att handla på eget bevåg. Men de litte på Svinhufvud, och han på dem. Landtdagen bemyndigade senaten att upprätta ordningsmakt. Den 26 januari förklarade senaten skyddskårer för sådan.

Socialisterna hade i handling visat och enhälligt förklarat, på alla sätt, i och utom landtdagen, och hafva allt framgent vidhållit¹⁾, att de, likasom 1906, icke tålt och icke kunnat tåla polis, som skulle gifvit senaten styrelsemakt. Den 27 januari utbröt storstrejk, och nu blef den, på uppmaning af Smolna och under medverkan af den ryska militären, hvilka båda för senaten förklarat sig neutrala, inbördeskrig, revolution med bolschevikprogram: tillsvidare all makt, den s. k. diktaturen, åt arbetarne, alla andra rättslösa! Socialisterna sade själfva²⁾, att deras statslära från de borgerligas skiljer sig däri, att de ej bindas af någon grundlag, vore den än så demokratisk som t. ex. Frankrikes eller Finlands. Där ej statsskicket lämpar sig för arbetarnes ekonomiska klassintressen, må det med våld störtas, eller, med andra ord,

¹⁾ Bl. a. i herr Sirolas tal i Åbo, 10 mars, Tiedonantaja 14 mars.

²⁾ Suomen valtuuskunnan tiedonantaja, 5 mars 1918: «Vallankumouksen syvin syy». Så ock flerstädes i Helsingfors arbetarblad under februari och mars månader.

revolution må städse göras af socialisterna, om de ej hafva majoritet i landtdagen.

Senaten lämnade vid revolutionens utbrott Helsingfors och tog sitt säte i Vasa, där dock endast fyra af dess ledamöter tillsvidare voro i tjänst. I Helsingfors bildades efter ryskt mönster ett folkkommissariat, hvars ordförande var landtdagens förra talman, herr Kullervo Manner. Vid dess sida stod ett hufvudråd valdt af särskilda af de arbetarorganisationer, dem man tillsamman kallat »Broholmen», och af röda gardet, hvars chef var herr Eero Haapalainen.

Arbetarnes genom våld ernådda diktatur ansågs i Ryssland såsom en bättre, högre statsform än det på val grundade parlamentariska folkväldet. Men mot de finska arbetarnes försök till statshväfning uttalade Sveriges¹⁾ och Tysklands ledande socialdemokratiska partiorgan skarp gensaga. Finska folkkommissariatet fann sig sedermera af den tyska landstigningen på Åland föranlåtet att, den 11 mars, i ett telegram »till alla i Europa» meddela, att kommissariatet representerade, »icke någon tillfällig upprorsrörelse eller något röfvarband, utan folkets öfvervägande flertal»; 1916 års val åberopas här, 1917 års förtiges. Redan omkring 20 mars gjorde den socialistiska landtdagsgruppen i en handskrifven borgerlig tidning, hvilken, om de röda segrat, lätt kunnat desavoueras, det ej oväntade meddelandet, att gruppen icke tagit del i revolutionen; den hade visserligen i januari deltagit i val af röda gardets styrelse, men endast för att bättre hålla gardet under partidisciplin. Sedermera har upplysts²⁾, att det socialdemokratiska partiet uttryckligen beslutat yrka arbetarnes rätt att, om ej annat hjälpte, med vapen

¹⁾ Svenska socialister hafva emellertid vänskapligt besökt det finska folkkommissariatet, svärtat den hvita armén och sedermera hos tyska regeringen yrkat, att de röda fångarna icke måtte af de tyska trupperna utlämnas åt »den hvita regimen», Finlands regering.

²⁾ Työn valta 23 april 1918: »Liian myöhään.»

i hand försvara sig mot fiender (d. ä. statens polismakt), i hvilket syfte ordningsmakten (d. ä. röda gardet) skulle utbildas till försvar för partiet och arbetarklassens rätt; dess vapen skulle ej utlämnas åt borgarne (d. ä. regeringen).

De förra ämbetsverken upphörde vid revolutionen med sin verksamhet och tjänstemännen, som, trots hot, ofta följdt af fängsling, ej velat arbeta, förklarades afsatta. Många nya ämbetsverk inrättades. Åt s. k. revolutionsdomstolar, med en öfverdomstol, anförtroddes först politiska mål, senare, den 13 mars, ad interim hela rättsvården, och hafva dessa domstolar, hvilkas ledamöter själfklart ej varit lagfarna, icke sökt tillämpa gällande lag; denna har väl ansetts upphäfd. En ofantlig mängd i paragrafer skrifna påbud utfärdades; ett af de sista gaf röda gardet i uppdrag att efter sitt godtfinnande taga borgerliga till tvångsarbete. I Finlands Bank gjordes inbrottsstöld, som gaf omkring 176 millioner, och penningrörelse utöfvades där; affärsmän och enskilda ålades att där insätta sina medel. Falska sedlar, försedda icke med den af kommissariatet utsedda bankförvaltningens, utan med den lagligas, underskrifter, utgäfvos till belopp af mellan 70 och 80 millioner mark, af dessa omkring 45 millioner i femhundramarks valör. Dessa sedlar böra ej nu inlösas. Privatbankerna höllos af röda gardet bevakade, och stodo, då deras direktioner och personal ej ville arbeta under folkkommissariatets ledning, stängda. Så ock de flesta af de större fabrikerna; grosshandeln afstannade, åtminstone i Helsingfors; detaljhandeln vidtog här åter sedan storstrejken någon vecka efter revolutionens utbrott förklarats afslutad.

Folkkommissariatets välde, som varmt hyllats af hjonen i åtminstone ett tukthus och som i mängd släppte straffångar lösa, kunde, eller ville, oaktadt upprepad försäkran, icke hindra eller beifra att rödgardister bakom röda gardets front mördade, ofta efter grym misshandel, mera än tusen

vapenlöse, sådana som tillhört hvit kår, och äfven många andra, äldre män, präster, jordegare, tjänstemän, tekniker m. fl. Frankrikes, Englands och Sveriges sändebud i Helsingfors hafva den 1 mars, likasom förut flera utländska konsulärer i Tammerfors, i skrifvelse till folkkommissariatet protesterat mot »talrika enskilda och massmord, i södra Finland föröfvade af väpnade enskilda och hopar, hvilka sagt sig tillhöra den revolutionära armén och handlat i dess namn». Att sådant egt rum, bestreds icke af folkkommissariaten för utrikesärenden herr Sirola, hvilken i sitt svar blott framhöll, att socialistpartiet och röda gardets befäl ofta inskräppte, att onödigt våld är förkastligt och skadligt för revolutionen. Husrannsakan och häktning, ofta för lång tid, hörde till ordningen för dagen, och dagligen togs enskild egendom med väpnadt våld, ofta för enskild räkning, i stor utsträckning för röda gardets, äfven i många fall för folkkommissariatets, så, att fabrik eller fastighet, sedan egaren drifvits bort eller mördats, såsom allmän egendom, fastigheterna under inseende af kommunala nämnder, öfvertogs af där anställda arbetares valde sysslomän. Alla torp förklarades för torparnes egendom. Således en ansats till ordnad klassrån, men socialismen, den allmänna produktionen genom statsdrift, lämnades till framtiden, och någon plan därför har, såsom ock i socialistbladen sades, icke uppgjorts.

De enda tidningar, som kunde i tryck utgifvas, voro socialistbladen, af hvilka de ledande, »Työmies» och kommissariatets »Tiedonantaja», »Notisblad», redigerades med stor förmåga att, ända till det yttersta, om inbördeskriget och allt annat vilseleda sina socialistiska läsare. Bredvid tidningarnas osanna eller vrängda notiser och deras för den revolutionära mentalitetens bibehållande väl egnade allmänna betraktelser, varnades, mest i folkkommissariatets meddelanden, ganska väl affattade uttryck af en hänsynslös, handlingskraftig maktvilja. Öfvermodet var före den tyska land-

stigningen på Åland mycket stort, och det fick sin förklaring, då man erfor, att röda gardet i början af mars betalat lön åt 75,000¹⁾ man och att det i april haft ryskt krigsmaterial till värde af många hundra millioner mark. En svaghet synes hafva varit korrupsionen: fångar frigåfvos af sina väktare mot betalning. Åt Ryssland bortslumpades Finlands järnväg mellan gränsen och Petrograd.

Den revolutionära organisationen, där röda gardet naturligen blef allt mer och mer härskande, förmådde icke i den del af landet, som af dess trupper hölls besatt, utöfva sin makt genom rättsordning, gifva sådan trygghet åt lif och egendom, att denna makt kunnat anses såsom en statlig styrelse. Lika litet som Smolna erkändes det finska folkkommissariatet af utländska stater såsom regering.

Folkkommissariatet utarbetade, enligt ett af herr Manner uti ett stort festtal framlagdt program, ett förslag till regeringsform för Finland, hvarom folket efter inbördeskriget skulle genom allmän omröstning besluta. Antogs det ej, komme kommissariatets välde naturligtvis att bestå. Enligt förslaget utöfvas statsmakten af en församling af tvåhundra, vald med allmän och lika rösträtt af alla som under året för valet fyllt tjugu år. Verkställande organ är ett folkkommissariat, valdt för tre år af denna församling, som oafbrutet genom sina utskott öfvervakar dess verksamhet. Hvarje kommissariatets beslut i förvaltningsärenden kan af granskningsutskott dragas under enkammararens pröfning, om utskottet anser beslutet strida emot det, som kammaren sannolikt skulle i ärendet besluta. I lagstiftningen, förvaltningen och äfven rättsskipningen tager själfva folket omedelbart del, både så, att tjugutusen röstberättigade ega motionsrätt, och genom referendum, så, att tjugundedelen af det

¹⁾ Att döma af antalet fångar, omkr. 73,000, måtte röda gardets styrka, åtminstone senare, öfverstigit 100,000 man.

antal, som tagit del i senaste val, eger yrka folkomröstning till häfvande af hvarje enkammarrens, kommissariatets eller annan administrativ myndighets beslut och af hvarje domstols utslag. Vidare skall detta vidlyftiga lagförslag här ej refereras. Det innehöll intet om produktionsmedlens nationalisering, men förutsatte arbetskontrakt mellan enskilda. För den händelse, att förslaget blifvit lag, hade kommissariatet tryggt sig majoritet genom en med bolschevikerna träffad öfverenskomelse om import af ryska arbetare, som skulle få finsk valrätt.

Folkkommisariatets regering var icke någon regering, och inbördeskriget var icke heller något krig. Det var från regeringens sida förvaltningsåtgärd, hvarigenom stäfdades ett högförräderi, våldshandlingar i syfte att ändra styrelsesättet i Finland, utförda i samverkan med rysk militär, som öppet trädte i strid mot finska staten och åt röda gardet upplätit ryska arsenaler. Röda gardet har hvarken kunnat eller velat¹⁾ föra civiliseradt krig, och allt våld, som det öfvat, har varit förbrytelse: hvart skott, som riktats mot människa, hvar häktning, hvarje kränkning af hemfrid. Regeringens truppers stridssätt, behandlingen af deras fångar m. m. är ej att bedöma enligt folkrätt utan enligt pröfning af det, som för allmän säkerhet varit nödigt, såsom § 211 i strafflagen för finska militären säger. Skyllde sig själfve desse, som, stadda i väpnadt brott, ej på myndighets bud sträckt vapnen. Allmänna strafflagens stadgande (16: 6) att vapenmakt må, då folkmängd ådagalagt uppsåt att göra »uppror», användas först sedan den af civil myndighet tre gånger ljudligen befallts att åtskiljas, gäller endast tvång eller våld mot tjänsteman (16:1,4 Straffl.) och har, själfklart, ingen tillämpning på högförräderi öfvadt af militärt organiserade skaror. Med den grundsats,

¹⁾ Därom vittna äfven de tyska trupperna. Sårade tyska soldater hafva af de röda grymt misshandlats. I Lahtis har det tyska sjukhuset planmässigt af dem beskjutits.

som uttalats uti anförda stadgande i strafflagen för finska militären, § 211, öfverensstämmer öfverbefälhafvarens kungörelse den 25 mars 1918, hvori bl. a. förordnats, att på stället skall nedskjutas den, som bakom front gör väpnadt motstånd, förstör väg, bro, telegraf- eller telefonledning eller annat kommunikationsmedel, eller den där åtta dagar efter kungörelsen utan vederbörligt tillstånd innehar skjutvapen eller anträffas beväpnad, att den, hvars vistelse på fri fot är farlig för arméns operationer, skall fängslas eller åläggas att vistas å annan ort, samt, att upprorsman, som i öppen strid nedlägger vapen och ger sig fången, straffas enligt befälhafvarens pröfning. Öfverbefälhafvaren framhåller ock, att detta icke är att betrakta såsom verkställighet af domslut utan såsom nödvändighetsåtgärder. Sedan våldet stäckts, träder dom in.

Sedan vårt folk i slutet af januari ur sin förnedring stod upp att värna landet, i främsta led Sydösterbotten med »Vörå Skola», Finlands af ynglingar från skilda landskap bildade garde, som gaf hjälp åt många bygder och städer, och vid Österbottens sida Savolax och Karelen¹⁾, hafva de hvita kå-

¹⁾ Nyland var ock ett kraftcentrum, men dess kårer leddes så, att de sentida kunde sluta sig till armén. Dock, gärna går en nylännings tanke till Kervo och den ära, som Hans Cronstedt där i döden fäste vid sitt namn; till striden vid Pellinge, där Richard Schybergson föll vid sin kulspruta och hvarefter ledaren Pétrelius, hans ordonnans Henrik Estlander och många deras kamrater gripits och vapenlösa mördats, medan en stor del af denna kår och af den, som stridit vid Lovisa, efter sagolika äfventyr och mödor nått Reval och sedan med tyskarna kommit hem; till Sigurds i Kyrkslätt, där sjuhundra ynglingar från Helsingfors och västra Nyland, ej ens till hälften krigsväpnade, med en kulspruta, utan kanoner och utan hopp om hjälp, med förlust af flera kamrater, bland hvilka Hernberg, Elgh och andra djärft utmärkt sig, stodo fyra dygn, en mot tio, under kanoneld, och därifrån de, sedan två af gårdarna skjutits ned, mot gevärseld bröto sig väg, men utan tillflyktsort, till fångenskap. I armén hafva emellertid

rerna, till största delen öfvade, klent rustade, utan tillräckligt befäl, stormat ryska batterier mot dessas eld, eröfrat kasärner och från fienden tagit sig vapen. Af detta manskap, med 2,500 slagfärdiga, danades en här, och vid Filppula¹⁾, Mäntyharju, St. Andreae bröts barbariets störtvåg mot Mannerheims front. Med dessa trupper, öfvade och genom värnplikt ökade, gjordes så mot öfverlägsna styrkor attack, och den 6 april var Tammerfors efter skarpa strider befriadt.

Den 4 februari hade Finlands sändebud i Stockholm anmodats delgifva sin regering, att Sverige vore villigt taga initiativ till fredlig uppgörelse. Den 14 februari ingick från Finlands regering i Vasa följande svar: »Svenska regeringens medlingsförslag oantagligt, vapenhvila omröjlig». Svenska regeringen har ock uttalat en, icke beaktad, önskan, att de ryska stridskrafterna måtte dragas bort från Finland. Den 20 februari meddelade statsministern Edén i riksdagens andra kammare, att det icke var regeringens afsikt att företaga någon väpnad intervention i Finland, och framställning om sådan hade, såsom herr Lindman framhöll, icke heller gjorts af högerpartiet. Herr Lindman föreslog endast, att Finlands regering måtte få, likasom andra neutrala staters, öfver Sverige transito införa vapen, men denna likställighet, som Finlands regering yrkat²⁾, har den svenska icke medgivit. Sedan 7135 åländske män och kvinnor i en den 31 de-

många nylänningar stridt och stupat, så August Wrede och Rabbe Wrede, Hans Wasenius, Herbert af Forselles, Aslak Savonius, Felix Krohn, Georg Ramsay, Eskil Polón, Birger Ekholm, Ole Lagus, Lars Prytz, Hans Grahm, bröderna Charles och John Bruun, den trettonårige Onni Kokko, skarpskytt och ordonnans. Många fler, som ej kunna här nämnas, ljöto samma död. I Nyland och, synes det, äfven annorstädes, hafva de, som dragit till striden, i allmänhet varit mycket unga, till stor del sådana, som än ej lämnat skolan.

¹⁾ Det värjdes i början länge af Matti Laurila med en handfull andra från Lappo. Laurila föll med den ene af sina söner å valplats, vid Länkipohja.

²⁾ Om Finlands regering hos Sveriges anhållit om väpnad intervention, synes ingen veta. På sådan hjälp har man, själfklart, ej bort räkna.

cember 1917 dagtecknad adress uttalat sin önskan om Ålands införlifvande med Sverige, har svenska regeringen i februari, utan att därom underrätta den finska, till Åland sändt krigsfartyg och trupper för att aflägsna den ryska soldatesk, som där härjat. En hvit kår från Nystad kom i andra veckan af februari till Åland, och den 16 februari uppstod strid mellan den och ryssarne, som voro till antal och vapen öfverlägsna. Så anlände till Mariehamn några hundra rödgardister. Öfverläggningar mellan svenskarna, ryssarna, de hvita och röda kårerna samt ombud för Ålands befolkning, hvilken icke med sådan ovilja, som svenska blad antydt, sett den hvita kåren, ledde därtill, att denna, afväpnad, öfverfördes till Sverige och därifrån fick begifva sig till det hvita Finland. Till Nystadskåren hade ej från Stockholm framförts öfverbefälhafvarens order att strida, och på bl. a. denna grund har kårens chef sedermera af krigsrätt frikänts. Statsminister Edén, som synes glömt, att Åland var finländskt, har beklagat, att denna hvita skyddskår inlätit sig i strid och att öfver hufvud de största svårigheterna vid arbetet på en fredlig öfverenskommelse mött från dess sida.

Allt detta har i Finland väckt förbittring. Men svensk folk känsla, som ej berott af politiken, har gifvit oss med hjärtlig tacksamhet mottaget bistånd af flera tiotal utmärkte svenske officerare och af män i ledet, af hvilka 500 med glänsande tapperhet stridt vid Tammerfors.¹⁾

Från Tyskland fick Finland köpa vapen, och därifrån kommo med våra jägare några tyska officerare; desse och de

¹⁾ Af dem, som stupat där, var juriskandidaten Gustaf Jägersköld, son till finskfödda föräldrar, och två, doktor Olof Palme och den sextonårige friherre Styrbjörn von Stedingk, hafva fostrats af finska mödrar. Deras egna veta väl hvad det gamla hemlandet nu för dem känner. General Linder är son af en finsk man, godsegaren och skriftställaren Ernst Linder, som, tidigt bortryckt, i kärt minne bevarats af sina samtida, hvilka i honom sågo en framtida ledande målsman för de liberala idéerna.

fleste af jägarne hafva såsom ledare kraftigt tagit del i frihetskriget. Tyskland besatte mot Sveriges gensaga Åland, som så åt oss bevarats; på befolkningens vägnar har emellertid efter tyskarnas landstigning till regeringarna i Vasa, Stockholm och Berlin riktats ny hemställan om Ålands förening med Sverige. I början af april landstego under befäl af generalen grefve von der Goltz tyska trupper i Hangö och Lovisa. Den 12 april intogo de tyska trupperna och flottan Helsingfors, å hvars flesta fästen finnar, enligt militärorder, förut, tyskarna veterligen, gjort kanonerna obrukbara och hvars hvita kår, under det röda väldet i hemlighet¹⁾ öfivad af landshöfdingen, hjälpte att rensa och skydda staden. Den 21 april togo tyskarna Lahtis, den 22 Riihimäki, den 26 Tavastehus. Karelarne, som i fejdens början ryckte till Viborg och allt sedan stått där nära²⁾, en dag med 190 patroner, stormade, förstärkta af nordsavolaxare och af sydösterbottningar, som redan stridt vid Filppula och Tammerfors, den 28 april efter hårda strider staden, hvars hvita kår i förtid rest sig. I maj och följande dagar omringade tyska trupper i samverkan med finska, och slog, trots rasande motstånd, mellan Lahtis och Tavastehus de röda, af hvilka 20,000 togos till fånga. Samtidigt ryckte savolaxarne ned till Kouvola, och den 5 maj togo nordösterbottningar Kotka. Då föll ock Fredrikshamn, och kriget i Finland var ändadt. Öfverbefälhafvarens tyska järnkors har vitsordat finska arméns krigföring.

Så verkställdes det tysk-ryska fredsfördragets bestämning, att Finland likasom Ukraina skulle rensas från rysk militär och ryskt rödt garde, hvilken rensning Tyskland, som icke kunnat gärna se, att fästningarna norr om Finska viken

¹⁾ Med vapen, som köpts af ryssarna och delvis transporterats af unga flickor. Sådana gjorde ock tjänst som stafetter.

²⁾ Döda hafva de jordat vid Imatras dån: Somap' on sotahan kuolla, kaunis miekkain kalskehesen.

törblifvit i händerna på rysk-finska bolscheviktrupper, ock genom särskildt fördrag lofvat Finland. Detta fördrag, så vidt det nu är af allmänheten känt, har icke minskat Finlands oafhängighet; det endast hindrar Finland att utan Tysklands samtycke genom aftal med annan stat afträda någon del af sitt område eller genom s. k. servitut inskränka sin suveränitet. Vårt med Tyskland ingångna handelsfördrag tillförsäkrar till 1921 Tyskland finsk tulltariff, som ej kan till förmån endast för annan stat sänkas. För sänkning af tariffen gentemot Tyskland och det öfriga utlandet skall af fördraget icke sättas hinder. Önskligt synes vara, att vi alltmera öfvergå till frihandel, så att varor kunna här köpas för utländsk marknads pris, och afnämarna icke nödgas betala skatt åt inhemska tillverkare. Tyskar skola ega rätt att i Finland utöfva näring; det får, enligt vår näringsrätt (F. 31 mars 1879, § 12) hvarje utlänning med landshöfdingens tillstånd, och sådan pröfning synes i själfva verket icke vara nödig, och lika litet de inskränkningarna, att flertalet i aktiebolags styrelse skall utgöras af finska medborgare, och att utlänning ej får utan tillstånd här ega fastighet. Att utlänningar här drifva näring, är oss ej till skada utan till gagn.

Härens ledning och hvad trupp och befäl under dyra dar och nätter utfört på fält och isar, i skyttegrafvar, vid städers stormning, allt och alla skall folket minnas. Soldatgrifterna skola visa, hvar strid stått. De, som fallit å front eller å dit- eller dänväg dräpts, dessa bleknade hafva lämnat ett förpliktande arf, sin ära af den bragd, som, med kraft af rätt och sanning, gaf armén dess seger och oss alla lif i frihet under lag.

Sedan landtdagen den 15 maj samlats, har följt att afbida, om oss, såsom öfverbefälhafvaren den 16, då armén drog in i Helsingfors, i tal till senaten å arméns vägnar yrkat,

skulle beredas ett statsskick med fast styrelse, eller om segern skulle spillas så, att landtdagen lämnades orörd, sedan tio år af ordsvall, oförmåga och obildning visat enkammarrens halt, och till häktning af nära hälften af dess medlemmar förordnats. De flesta, äfven, såsom revolutionen visat, arbetarne, hafva ju tröttnat på den allmänna och lika rösträtten. Kunde vi nu komma från den, eller genom på- eller tillbyggnad göra den oskadlig, så hade revolutionens offer burit rik frukt; och då blefve det mindre farligt, att, såsom antagligt är, längre fram borgerliga till samverkän försonas med socialisterna, för att köpa politiska aktier i baisse, eller i den välmening, som, nöjd blott de andra kalla sig revisionister eller socialistisk höger hoppas med dem genom reformer nå den sociala friden. En ljusning var det, då Svinhufvud 18 maj blef riksföreståndare.

Hos oss strides än med slitna slagord och etiketter, som ej borde skrämja. Att vara reaktionär och konservativ är rätt, om man reagerar mot ondt och konserverar godt; den, som vill så skydda frihet, är ock liberal. Folkviljan fordrar, säges det, demokratiskt statsskick och socialpolitik. Men folkviljan är aldrig annan än det, som yrkas af små, ledande grupper, hvilka vid val göra sig gällande; med annan vallag annan folkvilja. Vårt statsskick har ej mot revolutionen skyddats af den allmänna och lika rösträtten, och det har ingalunda, såsom mot arbetarne framhållits, haft högre helgd däraf, att det varit demokratiskt. Där annan ordning införes, måste den af arbetarne åttlydas likasom de borgerliga respekterat enkammarren. Utvecklingen går ju i andra länder mot demokrati, men ännu hafva de stora kulturfolken icke lämnat tvåkammerssystemet.

Revolutionen, hvars orsak, såsom hvar man vet, varit, att åtrån efter rån, kryddadt med sköfling, misshandel och mord, ej tillstadt den borgerliga regeringen nödig polismakt, förebyggdes alls icke af enkammarrens demokratiska socialpolitik, hvilken, där den, såsom i november 1917 kommunallag-

stiftningen och lagen om åtta timmars arbetsdag, mot bättre vetande antagits under tryck från gatan, varit egnad att hos arbetarne väcka förakt såsom ett borgarnes försök att genom sådan ringa afbetalning slippa arbetarnes större anspråk.

För samhällsstriden särskildt ogynnsam har vår jordlegopolitik varit. Då 1909 års förordning stadgat bl. a., att den, som åt sig leger torp eller tomt för backstuga, ej, annat än som undantag, kan få kortare tid än femtio år, så har detta sannerligen ej varit egnadt att främja landtfolkets bosättning, och svår kränkning af förvärfvad rätt är det, att den nya förordningen, med dess i brukarnes klassintresse gifna, tvingande stadganden, tillämpats äfven på bestående kontrakt, hvilkas tid godtyckligt förlängdes. Men värst är den äfven på borgerligt håll rotfästa dogmen, att alla, som lagt jord, genom sina frivilligt ingångna kontrakt råkat i ett så outhärdligt nödläge, att de nödvändigtvis nu, genast, måste genom massexpropriation få jorden till ego och sålunda, såsom folkkommissariatet och borgerliga sagt, »befrias». Hvad skall brukaren betala, hvad skall staten offra, och hvilken ersättning skall jordegaren få, full, eller, såsom föreslagits, afkortad, men hvarför? Därför, säges det, att jordvärdets stegring beror af den allmänna samhällsutvecklingen och således icke af egaren förtjänats; men den har nog, då han köpt jorden, af hans säljare, såvidt den kunnat förutses, räknats in i priset, och denna värdeökning kan i själfva verket icke utan godtycke skiljas från den, som beror af hans arbete. Godtycke är ock, att denna kapitalbeskattning icke skall komma staten utan brukaren till godo, och att därifrån skall frias de egare, som ej lagt ut jord. Vidare en fråga: skall det äfven sedermera blifva omöjligt att lega ut jord så, att man kontraktsevenligt får den igen? Annorstädes, t. ex. i Sverige, där jordlegoförhållandena likna våra, håller man eganderätt och kontrakt i helgd. Hos oss har den borgerliga politiken gått så långt, att det allmännas sak ansetts

vara, att anskaffa jord till ego åt ej blott dem, som brukat annans, utan åt alla obesuttne: kränkning af dessas naturliga rätt anses det vara, om ej staten genom s. k. odlingstvång åt enhvar, som det önskar, genom tvångslösen upplåter annans fastighet så vidt denna ej lagts under plog.

Arbetaren har, säges det, naturlig rätt till den fulla och hela afkastningen af sitt arbete, men hvilken del har den enskilde arbetaren i värdet af den nyttighet, som frambragts under medverkan af andras kapital och äfven andras, bl. a. driftledningen, arbete? Att arbetaren skall få del i driftens vinst, yrkas, men det kan ej påbjudas genom lag utan måste lämnas åt frivillig öfverenskommelse. Vidare yrkas, att staten skall anordna och till en godtyckligt bestämd del bekosta kroppsarbetarnes försäkring. Här möta, såsom ock erkänts, finansiella betänkligheter. Vår beskattning kommer att blifva tung, och så vidt möjligt må ses till, att företag-samhet och kapitalbildning, som hos oss äro så svaga, icke stäckas: man arbetar, riskerar och sparar mindre, ju större del staten skall taga af frukten. För arbetarnes försäkring skulle, yrkar man, äfven arbetsgifvarne mera än hittills tagas i anspråk. Nu åligger, enligt lagen af 18 augusti 1917, hvilken ersatt 1895 års lag om arbetsgifvares ansvarighet för kroppsskada, som i arbetet drabbar arbetare, att för sådan skada bereda ersättning genom försäkring. Sådant är skäligt, men hvarför skulle, och till hvilken del, arbets-gifvare åläggas taga del i kostnaden af arbetarens försäkring äfven för annat, som ej har samband med arbetet? Af näringsdriftens natur påkalladt skydd mot yrkesfara, hälso-våda, t. ex. af förorenad luft, kroppsskada, t. ex. af maskin, anordnar förordningen den 22 mars 1914, som ersatt 1889 års skyddsförordning, hvilken hos oss införde yrkesinspektionen; 1889 års förordnings bestämmingar om minderårigas arbetstid hafva ersatts genom förordningen den 18 augusti 1917. Och den 27 november 1917 gafs, icke välbetänkt, en

enkammarens nyskapelse, lag om åtta timmars arbetstid för alla arbetare uti handtverks- och fabriksrörelse samt särskilda andra yrken.

Medan lagstiftningen, till större och bättre delen redan före enkammaren, sålunda ihågkommit arbetarne, har samhället också vårdat sig om sina olycksbarn, till hvilka vuxna arbetsföra själfklart ej må räknas, att vid sidan af fattigvården sedan länge hos oss till fromma för dem, som ej kunna hjälpa sig själfva, varmhjärtadt öfvats en betydande verksamhet, hvilken icke, såsom socialpolitiken, litat till statligt tvång, och detta sociala arbete, hvari arbetsgifvare haft sin stora del, skall säkert icke nu upphöra utan ökas.

Då i borgerliga blad i allmänna ordalag yrkas sociala reformer, så vill man väl ej lofva, att fattigdomen skall afskaffas och enhvar, utan fattigvård, af staten beredas god utkomst och tryggad ålderdom; att väcka sådant hopp, som ej fylles, vore i vårt läge farligt. Till reformer, som afses, skola väl i sinom tid utarbetade och motiverade förslag framläggas, och pröfningen beakta samtliga statsintressen.

Det blir nog att välja emellan storstilad socialpolitik och dugligt nationalförsvar. Att framför allt annat försorg, genast, verksamt må dragas därom, att vi, då — redan stiga moln i norr och öster — Ryssland härnäst söker genom Broholmen eröfra Finland, hafva en god, för språkstrid fredad armé, därtill manar de stupades minne, de lefvandes väl och ansvaret för kommande släktled. Godt för armén har ej det varslat, att afsked sökts af öfverbefälhafvaren, generalen friherre Gustaf Mannerheim.

Känslan af fara har vändt stämningen till förmån för monarki, som ock förordats af senaten. Med en vaknande själfkänedom, som söker förmynderskap, se många borgerliga demokrater demokratins oförmåga att hos oss upprätthålla en fast styrelse. Den har ådagalagts nu senast genom språkhetens och annat.

25. V. 1918.

FRÅGOR FÖR DAGEN

1. **Ekonomiska spörsmål i krigstid** af *Emil Schybergson*. 1 mk.
2. **Hvarför? och Huru?** Världskrigets förhistoria och förutsättningar af *Eirik Hornborg*. 1: 35.
3. **Våra provinsialismer** af *Hugo Bergroth*. 80 p.
4. **Ekonomiska spörsmål i krigstid** af *Emil Schybergson*. Andra samlingen. 1 mk.
5. **Torparfrågan** af *Emil Schybergson*. 50 p.
6. **De nya författarna** af *Olaf Homén*. 1: 90.
7. **Hvarför måste vi äta? Huru mycket näring behöfva vi dagligen? Våra vanligare födoämnenas näringsvärde och prisbillighet** af *Georg von Wendt*. 1: 50.
8. **Ekonomiska spörsmål i krigstid** af *Emil Schybergson*. Tredje samlingen. 1 mk.
9. **Förslag till statsförfattning för Finland** af *Arvid Neovius*. 1: 50.
10. **Själfständig lifsmedelspolitik** af *V. F. Johanson*. 2 mk.
11. **De främmande folken i Ryssland. Deras frihetskraf** af *Ragnar Numelin*. 2 mk.
12. **Oafhängighet eller fortsatt förtryck** af *Hj. J. Procopé*. 3 mk.
13. **Anteckningar under krigstiden** af *Emil Schybergson*. 1: 75.
14. **Brytningstid. Bolschevikkriget i Finland 1918; dess förutsättningar, orsaker och betydelse** af *Eirik Hornborg*. 3 mk.
15. **Republik eller konungadöme?** af *Johannes Heden-gren*. 1: 75.
16. **Framtidsuppgifter** af *Axel Lille*. 2: 50.
17. **Efter fejden** af *Wilhelm Chydenius*. 1: 75.

HOLGER SCHILDTS FÖRLAG, Helsingfors.